

BÁCSMEGYEI FÜGGETLENSÉG

AZ ALFÖLDI, A BACS-BODROG VÁRMEGYEI ÉS A ZOMBORI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS PÁRT HIVATALOS KÖZLÖNYE.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre 10 kor., féltre 5 kor.,
egyedévre 3 kor. — Néptanítók részére: Egész évre
8 kor., féltre 4 kor. — Egyes szám ára 10 fillér.
Megjelenik: vasárnap és csütörtökön.

Felelős szerkesztő:
Dr. MAYER NÁNDOR.
Laptulajdonos a „Zombori Függetlenségi Párt.”

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Erzsébet-körút 13. sz.
hová a lapot illető közlemények és az előfizetések kü-
lendők. — Kéziratokat a szerkesztőség nem ad vissza.
Szerkesztőség és kiadóhivatal telefonszáma: 76.

A népgyűlési ünnepek.

Mint már múlt számunkban jeleztük, Justh Gyula, az országos függetlenségi és 48-as párt nagynevű elnöke hozzánk is eljött. Lelkesítő szavaival elbűvölt minket a hazaszeretnek, önbizodalomnak termékeny magvait, melynek ma már látható gyümölese a magyar-szerb barátság, véd- és dacsövetség és amelyeknek még sok szép és nagy következménye lesz.

Az ünnepélyről szóló részletes tudósításunk a következő:

A vendégek fogadása

Esti fél 8 órakor gördültek ki a vendégek fogadására a függetlenségi kör helyiségéből a kocsi. A pályaudvaron a vendégek fogadására megjelentek a következők: Fernbach Károly a függetlenségi párt elnöke, dr. Balogh Ernő országgyűlési képviselő, Geyer Péter, Mérő Ignác a zombori függetlenségi párt elnöke, Sztrilich Zsigmond, Petényi József, Czetti Dezső, dr. Turányi Zsigmond, dr. Henneberg Géza, Mátrai Zsigmond. A szerb radikális párt részéről Manojlovits Milán és Borgyoski Bozsidar voltak jelen. A sajtó részéről jelen volt Rácz Soma. A rend fenntartására Eremin György kapitány ügyelt fel.

A pályaudvar szorongásig megtelt az érdeklődők tömegével, sőt a pályaudvar előtti térségen is annyi volt az ember, hogy Justh Gyula az első pillanatokban tanácstalanul állott Fernbach Károssal, mert sehogyssem tudott kocsijáig eljutni. A vonat 10 pernyi késés után hatalmas éljenzés közepette rohogott be a pályaudvarra. A kocsi Justh Gyula a kíséretében lévő urakkal, Lovászy Márton, Lányi Mór országgyűlési képviselőkkel, Balla Aladár volt ujvidéki főispánnal szállt ki. A vendégek között ott voltak még: *Kraszovjevits* György országgyűlési képviselő, az országos szerb radikális párt elnöke, *Tómits* Jása főszerkesztő, dr. *Musitzky* Döme, *Popovits* Bozsidar, dr. *Miletits* Szilvákó, dr. *Miladinovics* Zsárkó, dr. *Manojlovits* János, dr. *Manojlovits* Vladisláv, *Prodánovits* Zsivkó, dr. *Hudzits* Koszta, dr. *Radivojesev* János, *Miháldzsits* István, dr. *Báics* Lázár.

Justh Gyulát a pályaudvaron *Mérő* Ignác pártelnök üdvözölte. Mire Justh Gyula azt válaszolta, hogy örömmel jött a függetlenségi eszméknek ebbe a bevehetetlen várába és a függetlenségi fegyvereknek továbbra is diadalt kíván.

A vendégeket vivő fogatok sora az utcákon hangosan éljenző tömegek között rohogott végig. A vezér és a vendégek a pályaudvarról egyenesen a Vadász-kürt-szállóba hajtottak. A megérkezés után néhány percre már a szálló előtti térség teljesen megtelt a közönséggel. Majd zenezővel jött a fáklyások és lámpást vivők impozáns tömege, melyet dr. *Donoslovits* Vilmos vezetett. A

fáklyafény nappali világosságba vonta nemcsak a teret, hanem még az égboltozatot is és ráesett a hatalmas zászlóerdőre is, mely csakhamar körülfogta a vezér ablaka előtt felállított asztalt, melyen *Buday* Gerő tartotta a következő magas szárnyalású beszédet:

Szeretett Pártvezérünk!

Bácsország székvárosa ma másodízben üdvözli körében a Vezért. Első ízben ünnepélyre hívtunk, midőn városunk szülöttének, a dícső aradi vértanúnak egyikének szobrát lepleztük le. Ma pedig küzdelemre hívtunk; hogy szemlét tarts seregged fölött a megküzdendő csata előtt. E szemle közben láthatod az égi jelt „in hoc signo vinces” és ez a jel a függetlenségi és 48-as eszmék igazsága, melyet *Kossuth* Lajos irt fel a magyar szabadság szent zászlajára. Ezen eszméknek győzni kell, mert igazak és jogaink vannak hozzá. Lehet az igazságot egy időre elnyomni, de az elementáris erővel fog újra előtörni. Évszázadokon keresztül — a történelem a tanuja — arra törekedtek, hogy jogainktól megfossszanak, hogy ideo gen uralom alá hajtsanak; de a kísérlet nem sikerül, hogy jogainktól megfossszanak, mert a mi küzdelmünkben a törvény és az igazság fegyverével küzdünk.

Mi nem vagyunk felforgatók, de jogaink védelmére a nemzetet magunk mellé hívjuk. És erős kitartással ellentelünk minden árnyánnyal, mellette is győzni fogunk. Hatalomra törekszünk azért, hogy e nemzetet önállóvá és gazdaságilag függetlenné tegyük; hatalomra törekszünk azért, hogy ezen ország minden polgárának jogai tiszteletben tartassanak; a hatalmat nem önző céljaink kielégítésére, hanem Magyarország boldogulására akarjuk.

Nagy küzdelem előtt állunk, azért jól esik a vezér buzdító szava. Légy üdvözölve! Caesár! A szeretet gyöngyvirágából, tiszteletnek lilomától és a nagyrabecsülésnek ibolyájából font koszorút teszem Caesári nomlokodra, hogy örömiünknek és szeretetünknek kifejezést adjak.

Ave Caesar! Légy üdvözölve! Éljen!!

A lelkes éljenzéssel fogadott szavakra *Justh* Gyula a szálló ablakából a következőképpen válaszolt:

Tisztelt polgártársak! Örömmel köszönöm meg üdvözléseket és az ünnepeltetést. Mélyen meg vagyok hatva attól a tüntető lelkesedéstől, amellyel engem elhalmoztak. Illetve nem is engem, hanem azt a lobogót, amelynek egyik oldalára a független Magyarország, a másik oldalára pedig a szabadság, egyenlőség és testvériség szent jelszavai tündökölnek. Biztosítom önöket, tisztelt polgártársaim, hogy ezt a lobogót fennen lobogtatjuk és addig le nem tesszük, míg nem győzünk, míg elveinket diadalra nem juttatjuk. (Hosszantartó éljenzés.)

E lelkes hangulat biztosít engem arról, hogy sikerül a hazaellenes, aulikus, feudális törekvéseket legyőzni. Biztosít engem arról és megerősít szent hitemben, hogy diadalra juttatjuk azokat az elveket, melyekkel kiépítjük a nagy, demokratikus, gazdag, szabad és független Magyarországot. (Közbekialtások: Éljen az általános választói jog!)

Tisztelt polgártársak! Furesának találok ezeket a közbekialtásokat. Én nem szo-

rultam arra, hogy engem biztassanak. Én nem érdemlem meg önöktől azt, hogy engem megzavarni akarnak. Hiszen jól tudják, hogy hetek óta egyebet sem teszek, mint helyről-helyre járva agítálok az általános, egyenlő, közsegenkénti tiltos választói jog érdekében. Hiszen ha mi nem állottunk volna ki a porondra, már régen törvénybe iktatták volna azt a politikai szörnyesülöttet, amelynek neve pluralitás és ami nem egyéb, mint az emberi jogok kijátszása. Mi nem érdemeljük meg az ellendemonstrációt, hanem ellenkezőleg, azt érdemeltük ki, hogy támogassanak. Én nem felek az ellendemonstrációtól, mert az igazságnak győznie kell. (Éljenzés.) Hiszen mikor *Krisztus* urunk hirdette elveit, sok üldöztetésnek és keserű megpróbáltatásnak volt kitéve. De végül is győzött az igazság. Én is hirdetem elveimet. Én is sok méltatlan támadásnak vagyok kitéve. De azért küzdeni fogok utolsó lehelletemig, míg ki nem vivom a nemzeti és népjogokat. Fogadják tehát még egyszer hálás köszönetemet. Legyenek meggyőződve, hogy küzdök mindaddig, míg a független Magyarországnak lobogóját fényes diadalra nem juttatom. (Hosszantartó éljenzés!)

A pártvacsora.

Esti 9 órakor a Függetlenségi párt helyiségeiben *Fernbach* Péter, városunk országgyűlési képviselője látta vendégül *Justh*ot és radikális barátainkat vacsorán. Erről a magyaros vendéglátásról a jelen voltak megelégedezni soha nem fognak. Ez ez természetes is, mert merjük állítani, hogy olyan házigazda, mint *Fernbach* Péter, kevés van a hazában.

A vacsorán a következő meghívott vendégek vettek részt: *Justh* Gyula, dr. *Balogh* Ernő, *Lovászy* Márton, *Lányi* Mór, *Manojlovits* János orsz. képviselők, *Fernbach* Károly, *Fernbach* János, *Pilaszánovits* József, *Geyer* Péter, *Markovits* Miklós, *Tómits* Jásó, dr. *Kraszovjevits* György, dr. *Manojlovits* Vlada, dr. *Miladinovics* Zsárkó, dr. *Hudzsy* Koszta, dr. *Manojlovits* János kongresszusi képviselők, dr. *Báics* Lázó, dr. *Vuits* Bránkó, *Miháldzsits* István, *Jovánovits* János, *Borgyoski* Milorád, dr. *Radivojesev* János, dr. *Prodánovits* Zsivkó, *Manojlovits* Milán, *Milossevits* Jevra, *Maglits* István, *Borgyoski* Bozsidar, *Mérő* Ignác, *Sztrilich* Zsigmond, *Buday* Gerő, dr. *Donoslovits* Vilmos, dr. *Gombos* Ignác, *Petényi* József, *Diener* János, *Czetti* Dezső, *Prokópy* Imre, *Szlávy* Péter, *Szuppek* Gyula, *Tantner* Ottó. A sajtót dr. *Vadász* Sándor, a „Politikai Híradó” budapesti szerkesztője, dr. *Mayer* Nándor, lapunk felelős szerkesztője és dr. *Briedman* Andor, lapunk szerkesztője képviselte.

Justh Gyulát elsőnek *Fernbach* Károly üdvözölte a Bács-Bodrog megyei függetlenségi párt elnöksége nevében.

A felköszöntőre a vezér következőképpen válaszolt:

Azt mondják, hogy a koalíciót én robbantottam szét. Azoknak, akik ezt mondják, igazuk van. Én alkottam, én is robbantottam szét. Ugy voltam vele, mint a híres szobrász

— a neve nem jut eszembe — aki a saját maga alkotta szobrát összetörte kalapácsával, mert elkészülvén, nem tetszett neki. Láttam, hogy az a követendő utról letért, céljait megvalósítani nem akarja, tehát összezúztam.

Azt mondják rólam, hogy a nemzeti-ségiakkal paktálok. Meglátják uraim, hogy az ellenfél sajtója a holnapi gyűlés után telekürtöli a hazát, hogy a magyar faj hegemóniáját elárultam.

En a nemzeti-ségi kérdésben Irányi böles oktatását követem, aki azt mondta, hogy az fogja a jövőben Magyarországot megteremteni, aki a nemzeti-ségi kérdésben a békét fogja követendő példa gyanánt maga elé állítani és a nemzeti-ségi között a békét meg fogja teremteni. Ennek a békés nemzeti-ségi politikának első alapköveit én helyeztem el a horvát koalíció megalkotásának idején. Minden olyan szépen haladt. Emlékezem, hogy Prohobeczki beszéde mily nagy örömmel töltött el, csakugy dagasztotta keblemet a jöleső büszkeség, mert az a beszéd beillett egy jó függetlenségi beszédnek is.

De jött azután egy incidens, mely ezt a békés előrehaladást megakadályozta. Az, midőn a horvát vasutasok szolgálati pragmatikájába felvettek a magyar nyelvet. Mi lehetett ennek oka? Az, hogy a bécsi köröknek nem tetszett ez a testvéri egyesülés. Tudatára jöttek, hogy mi lesz ennek a következménye. Jött azután Sztérényi, utána a sok zavar és minden romba dől.

A holnapi népgyűléssel ezt az elejtett fonalat vesszük fel. Ezért lesz az történelmi nevezetességű. Én minden erőmmel azon vagyok, hogy a nemzeti-ségiakkal megértjük egymást és megtaláljuk az utat a békés egyetértéshez. A testvéri egyetértésre emelem poharam. Ha célunk sikerül, akkor újra erős lesz az ország és közösen vivjük ki Magyarország függetlenségét és önállóságát." (Éljenzés.)

Ezután Tómiás Jásó emelkedett szólásra, aki körülbelül a következőket mondotta: „Még ha a holnapi paktum csak azt eredményezi is, hogy egy pár mandátumot biztosít, akkor is sokra becsülöm. De sokkal többre becsülöm azt, hogy meglettük egymást. Biztosítom önöket, hogyha még egyszer azt üzeni, hogy mindnyájuknak el kell menni, a szerbeket nem az utolsó sorokban találják!”

Tómitsnak ezek a szavai frenetikus hatást és szünni nem akaró éljenzést szültek. Az arcok nekiperültak, a szemek ragyogtak és a szebb jövőnek, az emberi kölcsönös megértésnek és megbecsülésnek leirhatatlan lelkesültsége szállotta meg a kebleket.

Buday Gerő ezutáni pohárköszöntőjében az országos politika keretén belül a városi politikára hívja fel a figyelmet. „Egyesültünk — ugymond — itteni szerb testvéreinkkel a város gazdasága érdekében. Testvéreim! A nyelv nem választhat el bennünket. Kell, hogy összekössön bennünket szülővárosunk politikája. Ránk fontos feladatok várnak.” A szövetségre emeli poharát.

Miháldszity István beszédének lényege a következő: „Tekintsünk vissza a régi időkre. Azt látjuk, hogyha a magyarok és szerb véreink együtt működtek, mindig győztek. Emelem poharam a tartós barátságra. A szerbek és magyarok példája első legyen. Erős legyen a haza minden idegen ellen, mert összetartanak fia!”

Lányi Mór a következőket mondotta: „Volt részem szomorúságban, volt örömben. De mondhatom, hogy ilyen lélekemelő és fennkölt pillanatokban nem voltam soha. Ha figyelembe vesszük milyen intrikák folynak ellenünk, nagyon fontosnak kell felismernünk ezt a szövetséget. A jövőbe látok és látom a gyönyörű pillanatot, amidőn egyesülni fog a hazának minden fia. Látom a pillanatot, amidőn elérjük hazánk függetlenségét. Örömmel tölt el, hogy a fegyver visszafelé sül. Amit az osztrákok részünkre választóvizek szántak, — a választói jog egybeforraszt mindenkit.

A szerbekkel való barátságunk előrelépést jelent. Ezt kell ünnepelnünk.

Emelem poharam arra az emberre, akinek férfias lelke és becsületessége e barátság létrehozása érdekében nagyon sokat tett. Ez Fernbach Péter, akire egyuttal, mint Zombor város leendő képviselőjére is emelem poharam. (Éljenzés.)

Lovász Márton szerint a mostani egyesülésnek mélyreható okai vannak, amelyek ezt az egyesülést még szilárdabbá teszik. Addig is, míg végre a hazának minden polgára egyesülni fog a demokrácia nagy gondolatában. „Rendkívüli örömmre szolgál, — ugymond — hogy a szerbség vezére ez eszmét megértette és harcosává szegődött. Ez a megértés Tómiás Jásó érdeme. Tekintsétek továbbra is vezéreteknek. Becsüljétek és szeressétek, amennyire mi becsüljük és szeretjük.”

Ezután Justh mondott pohárköszöntőt Fernbach Károlyra és Balla Aladárra.

Balla Aladár Kraszojevits Györgyöt, a pátrialelkű vezért köszönti fel.

Hadzsits Koszta Justh Gyulát köszönti fel, mint aki Rákóczy és Kossuth Lajos mellett a harmadik helyet foglalja el Magyarország történelmében.

Justh Gyula vezértársa, Tómits Jásó egészségére üríti poharát.

Végül id. Manojlovits a távollevő gróf Battyányt köszönti fel.

A népgyűlés.

A folyó hó 13-án, vasárnap délelőtt megtartott népgyűlésről szóló részletes tudósításunk a következő:

Dr. Donoszlovits Vilmos: Polgártársak! A zombori függetlenségi és 48-as párt és a zombori szerb radikális párt végrehajtó bizottságának nevében örömmel üdvözlöm a szép számban megjelent polgárságot és ajánlom a népgyűlés elnökül Mero Ignác és Maglity István pártelnököket. Jegyzőül Czetti Dezső, dr. Turányi Zsigmond és dr. Henneberg Géza urakat, a szerb radikális párt részéről Pavlovits Mirkó, Prodánovits Zsvikó és Baity Lázár urakat. (A népgyűlés az előterjesztést egyhangulag elfogadja.)

Mero Ignác: Mindenekelőtt köszönöm ugy a magam, mint társaim nevében a kitüntető bizalmat, mellyel ezen igazán ünnepélyes népgyűlés vezetésére megbizni méltóztattak. A gyűlést megnyitom és nem mulaszthatom el, hogy kedves köteleességet teljesítve üdvözljem a gyűlésünkön megjelent illusztris vendégeinket. Az Isten éltesse Justh Gyulát (Hosszantartó éljenzés.) és a vele együtt érkezett orszgy. képviselő urakat (Éljenzés.) Üdvözlöm dr. Kraszojevits urat és a vele érkezett vendégeket (Zsvivó, éljen). Üdvözlöm végül az igen t. polgárságot, mint tántoríthatlan harcosait annak a küzdelemnek, mely az újabb támadás következtében ismét aktuálisra vált. Az osztrák kamarilla ismét fenyeget bennünket, de ismerte az önök harkészességét, nines okunk félni tőle. Kérem sziveskedjenek a szónokokat nyugalommal és figyelemmel meghallgatni.

Maglity István szerb nyelven üdvözlöi a megjelenteket.

Baloghy Ernő: Polgártársaim! Az országos függetlenségi és 48-as párt és a szerb radikális párt szövetséget kötött, hogy közös erővel védjék meg egymást és közös erővel küzdjenek a közös ellenség ellen, mely ugyan látszólag a béke olajágával közeledik felénk és a munka korszakát hirdeti, a valóságban azonban ennek a nemzetnek legszentebb törekvései, jogai és a népjogok szentsége ellen tör és hatalmi szóval el akar némitani mindenkit, hogy így elnémítsa a harcot is. Az egyetértésnek megpecsételésére jöttünk mi ma össze, s ma, amikor a hatalom után való szaladgálásnak, a derékbeadásnak és különösen a nemzeti álláspont oly gyors elhagyásának undorító példáit láthatjuk, jól esik konstatálni azt, hogy a függetlenségi érzelmű magyar és szerb polgárság baráti jobbot nyújt egymásnak és megakarja vetni egy szebb jövő alapját. Tisztelt polgártársaim! A nemzeti kérdésekről sok szó esik mostanában. Nem magyarajku polgártársaink

meghívásokat kapnak a nemzeti munkapárttól és azt kívánják, hogy lépjenek oda be, mert ott meglesznek érdekeik véde és mondják, hogy az eddigi kormányok politikája rossz volt. Vessünk véget a tyukszem politikának! Ezek a szólamok taktikázásra és szavazatgyűjtésre jók lehetnek, de nem érintik a kérdés mélytűmát. Én örülök, hogy a románok, tótok és a szerbek a magyar párt mellett nem tömörülnek külön párttá és így a megkülönböztetés eltűnik, de sokkal jobban örülök annak, hogy a nemzeti-ségi fenntartván az ő szervezetüket, nemhogy belépnek a „nemzeti munkapártba”, de nem használnak ellenségeiknek és nem törnek függetlenségi törekvéseink ellen. Én azt állítom, hogyha a nemzet saját erejével szabadon rendelkezne, a nemzeti-ségi kérdés élét vesztí, mint ahogy nem volt itten nemzeti-ségi kérdés akkor, mikor a magyar királyság fénye nagy és hatalmas volt, mert ezt a mi belügyünket igazságosan és békésen el tudtuk intézni. Attól kezdődnek a vizályok, amikor idegen hatalom avatkozik abba bele, melynek célja, hogy egymást meg ne értsük. A magyaroknak a nem magyarok általi sakkban tartásával akarták megvalósítani az összbirodalom eszméjét. Mert akkor, amikor a függetlenségi eszmék a lelkekből kitortek, ezzel állították szembe a nemzeti-ségeket. Igéreteket tettek, hogy a függetlenségi törekvések letörése esetén itt más államrendezés létesülhet. Mikor azután a nem magyar ajkuak gátat vetettek a függetlenségi törekvéseknek, akkor megfordult a játék. Nem váltották be ígértüket s bennünket állítottak a nemzeti-ségekkal szembe és elhitették a magyarokkal, hogy a független Magyarország nem valósulhat meg, mert a nemzeti-ségi fognak bennünket sarokba szorítani. Mikor látunk már egyszer világosan? A lényeg az, hogy a nem magyar ajku polgártársaink lássák be azt, hogy az ő érdekük is a független Magyarország. A magyarok pedig ne üljenek fel annak a balga felfogásnak.

A szerb radikális párt megtette az első lépést és én a legnagyobb szeretettel üdvözlöm őket, ezért is meggyőződéseim, hogyha vannak nézeteltérések közöttünk, megfogjuk találni a békés rendezés módját és ezen lépés után komolyan és a legszorgosabban kell vizsgálnunk kívánságaikat és azokat a kívánságaikat, melyek a magyar állameszme sérelme nélkül teljesíteni lehet, az ő fajuk és előrehaladásuk érdekében meg is fogjuk valósítani. (Zsvivó.)

Tisztelt polgártársak! A mi programunk, mely közös program, az önálló magyar nemzeti jegybank felállítása, amely nélkül ennek az országnak hiteli élete nem ér semmit. A közös bank technikailag jól fungálhat, de a mi nemzeti aspirációink feloldozásával. Ezzel szemben csak felállításával védhetjük meg érdekeinket. Fel kell állítani 1911-re, mert a törvény szabja meg e jogunkat.

A mi programunk az önálló vámterület, mely nélkül ipart teremteni nem lehet és a jövedelem jelenleg, amivel rendelkezünk, tisztára munkabér alakjában Ausztriába vándorol ki.

A mi programunk az általános, egyenlő és titkos választói jog, amelynek megvalósításával friss vért fogunk önteni ebbe a petyhüdt szervezetünkbe, melynek megvalósításával a társadalmi osztályok elhelyezkedése majd egy kicsit meg fog változni abban az irányban, hogy az nemesek a nagy tőke és birtok részére nem fog oly nagy előnyt nyújtani, mint most, hanem az előny a nép részén lesz. És tisztelt polgártársaim, ha most nézzük a mai szomorú állapotokat, amikor az intelligens elemek, melynek a vezető-képességére oly előszeretettel hivatkoznak s látjuk, hogy se nem akar, se nem tud a gazdasági önállóság magaslátáig felemelkedni, akkor én azt mondom, hogy mi azt megfogjuk valósítani a lenézett nép millióival. (Éljenzés.)

Tisztelt polgártársak! Azt mondják, hogy ez csak jelszó, hogy ez improduktív munka. Hiszen a szív elfacsarodik azon, hogy vannak olyanok, kik ezen tanokat képesek befogadni. Talán az a produktív munka, mely károsnak

hirdeti az önálló bankot és vámterületet. Vagy az a produktív munka, mely azt hirdeti, hogy ezek a törekvések megvalósíthatatlanok, mert a korona nem engedi?

Ami programunk az igazi, nemzeti politika, melynek megvalósításához bátorság és kitartás kell.

Tisztelt polgártársak! Mikor Napoleon Goethét megpillantotta azt mondta: Voila un homme! Ez egy férfi! Én is rámutatok Justh Gyulára, ez egy férfi! (Zajos éljenzés!), nem hunyáskodik meg a hatalom előtt, hanem megy halálra a harcra és férfiak a mi radikális szerb barátaink, kik nemes küzdelmünkben mellénk állnak. (Zsivó! Éljenzés!)

Tisztelt polgártársak! Két zombori tisztos matronával beszéltem, kik elbeszéltek, hogy 48-ban, a márciusi napokban, amikor a demokratikus eszmék nagy szelleme közénk is eljutott, tömegesen jártak szerb emberek itt nemzetiszínű kokárdával mellükön, mert ők is megértették, hogy a magyar szabadság ez ország minden tagjának egyformán kedvez. Most is ilyen idöket élünk. Én remélem, hogy a hazafias áramlat most is össze fog bennünket kötni, hogy megalkossuk a demokratikus, békés egyetértésben élő Magyarországot. Én azt hiszem sikerülni fog és hogy ez így legyen, szívből kívánom az országos független és 48-as és a szerb radikális pártnak. (Hosszantartó éljenzés, zsivózás, a szónokot számosan üdvözlök.) Ezután a gyönyörű szép beszéd után *Tómiás Jásó* szerb nyelven mondott magasan szárnyaló és a testvéresülést dícsőítő beszédet. „Amikor a magyarok szabadok és szerencsések voltak, nemcsak ők, hanem mindenki szabad és szerencsés volt. Amikor a magyarok Etelközben vérszerződést kötöttek, akkor is a közös ellenség ellen szövetkeztek, most is vérszerződésre léptek velünk közös ellenségünk Ausztria ellen.” Majd a tarthatatlan közállapotokról szólt. „Ha sokáig így tart, 18 millió köldös marad ez országban. De mi itt vagyunk és velünk a jog és igazság.” (Közbeszólás. Éljen az általános választói jog!) Nekem az kevés kedves barátom, mert nekem a titkos is kell! (Zajos éljenzés és zsivózás!) Ha haza mentek szerb testvéreim, azt fogják néktek mondani, hogy eladtátok magatokat a magyaroknak. De ekkor ne felejtsetek megmondani a hazudozóknak, hogy rácsok maradtatok, de mint ilyenek is a magyarok testvérei, kikkel együtt küzdtek mindannyiunk és az ország boldogulásáért.” (Hosszantartó éljenzés és zsivózás! A szónokot számosan üdvözlök.)

Czettl Dezső magyarul és *Borgyosky* szerbül az egyesült pártok következő határozati javaslatát terjesztette elő:

Az országos függetlenségi és 48-as párt (Justh-párt) és a szerb radikális párt a bekövetkező választásokra szövetséget kötven, ezt a szövetséget a mai közös népgyűlés is helyeslőleg tudomásul veszi és megerősíti.

A szövetség lényege az, hogy a szerb radikális párt kötelezettséget vállal az iránt, miszerint a függetlenségi és 48-as párt jelöltjeit mindenütt teljes erejével támogatni fogja. Viszont a függetlenségi és 48-as párt kötelezi magát, hogy azon kerületben, ahol a szerb radikális párt jelölteket állít, ezeket a jelölteket szintén teljes erejével támogatni fogja.

Azon kerületek, amelyekben a szerb radikális párt jelölteket szándékozik állítani, a következők: Törökbecse, Nagyikinda, Ozora, Törökkanizsa, Fehértemplom, Titel, Kölpény.

Ha a választó kerületekre vonatkozó fentebb említett megállapodást illetőleg bármilyen változás szüksége merülne fel, ilyen változás csak mindkét fél beleegyezésével eszközölhető.

Ezen javaslatot a népgyűlés egyhangulag elfogadta.

Fernbach Péter tartotta meg ezután beszámoló beszédét.

Tisztelt választó polgártársak!

Mivel igen fontosnak tartom azt, amit ma mondani fogok és mivel azt mintegy

leszögezni akarom, beszédemet írásba foglaltam, nehogy attól eltérjek vagy pedig a közönség által esetleg nem jól megértve félremagyarázásra adhassak okot.

Tisztelt polgártársak! Ama programhoz, melyet magam elé tűztem és ama mandátumhoz, melyet most teljes tisztaságában Önök elé teszek, mindenben hű maradtam. Céлом volt megvalósítani ama elveket, melyeket nagynevű hazánkfiá: Kossuth Lajos a függetlenségi zászlóra felírt. Ennek a zászlónak esküdtem hűséget és azt meg is tartottam. Mert az a párt maradt hűséges a szent zászlóhoz, melyhez tartozni szerencsém van. A 48-as és függetlenségi Justh-pártnak lobogóját és elveit ezentul is minden erőmből diadalra juttatni iparkodni fogok; mert az a szent meggyőződés éi bennem, hogy e nemzet csak akkor lesz holdog, ha *önálló és gazdaságilag független*.

Mi nem akarunk felforgatást; de a függetlenséget követeljük és a nemzetet amellé hívjuk. A mely országnak nincsen gazdasági önállósága, az csak vezetett ország, míg gazdaságilag meg nem erősödünk, nem bírjuk kivívni függetlenségünket sem; és ezt jól tudják, azért nem is akarják megadni azt, a mihez jogunk van: az önálló magyar nemzeti bankot. Magyar önálló nemzeti bank nélkül a függetlenség csak álom, azért követelem a magyar nemzeti banknak 1911-re való felállítását, mert ez az egyik sarkalatos pontja a függetlenségi pártnak, ettől a dátumtól eltérni nem szabad, ezt a dátumot pedig a 48-as és függetlenségi Justh-párt követeli.

A második lényeges pontja program-beszédemnek az, hogy nem szabad az ország törvényhozásából a munkás néposztályt kiszorítani; meg kell adni nekik is az alkalmat, mert a parlament csak úgy fogja képviselni a nemzeti akaratot, ha abban a nemzetnek minden rétege képviselve van. — Csináltak választói törvény-tervezetet, de pluralitással, ilyen választói törvényhez. mint igazi függetlenségi, nem járultam volna soha. Egyforma jogok járnak minden polgárnak. — Azt akarom, hogy a jogokkal egyformán felruházott nép velem egy táborban küzdjön igazáért. A magyar hegemoniát nem feltem az általános *titkos* választói jogtól. Vallom és kijelentem, hogy híve vagyok és szavazatommal az *általános, egyenlő, titkos és községenkénti választói jogot* fogom támogatni és követelem a választói kerületek új beosztását.

Követelni fogom a munkás betegsegélyző és balesetbiztosító pénztár revízióját, hogy egy a munkaadó, mint pedig a munkások érdekei jobban megóvassanak.

Tisztelt polgártársak! Volt idő, midőn a tisztviselők parancsszóra mentek szavazni; sok tisztviselő fájó szívvel tette. Midőn első ízben elmondottam programbeszédemet, a tisztviselők pragmatikáját akkor is fölvettem; de most annál is inkább fölveszem, mert magam is tapasztaltam, hogy mily galád módon bíznak a tisztviselővel, ki nem a kormány szekerét tolja. Minden erőmből sürgetni fogom a tisztviselők szolgálati pragmatikáját, továbbá, hogy az állami tisztviselők nyugdíja a lakások béreik beszámításával is rendeztessék.

Tisztelt polgártársak! Programomnak csak két pontja van, mely az országos dolgokra vonatkozik, az első: *Magyarország önállósága és gazdasági függetlensége*, a második pedig: *az általános, egyenlő, titkos és községenkénti választói jog és a választói kerületek új beosztása*.

Most pedig engedjék meg, hogy röviden vázoljam azokat az elveket, melyeket szűkebb hazánkban, Zomborban követni óhajtok.

Városunk több nemzetiség által lakott város lévén, feltétlenül az vezérel, hogy e város összes lakosai között *a felekezeti és nemzetiségi békét* minél szilárdabb alapra fektessük, mi azáltal is elérhető, ha a szerb testvéreinknek bizonyos jogait elismerjük és azokat tiszteletben is tartani akarjuk.

Általánosságban pedig kijelentem, hogy a gör. kel. szerb polgártársaim egyházi autonómiáját tisztelem s mindenütt, különösen a képviselőházban a szerb autonómiai ügyeket, a szerb radikálisok által hangoztatott elveket pártolom és diadalra juttatni segítém.

Továbbá vallom, hogy *a hitfelekezeti segélyre*, illetve *quotára* azon az állásponton vagyok, hogy a felekezeteknek a segély a törvény keretében eszközöltessek és pedig *a lélekszám arányában*. Ez az egyedül jogos, méltányos és törvényes alap.

Ma is azt hirdetem, amit évekket ezelőtt, színtén itt, választó polgárain előtt elmondottam, attól el nem térek, mindaddig, míg a 48-as és függetlenségi eszmék tökéletes győzelme be nem következik, hogy pedig be fog következni, arról meg vagyok győződve, bármilyen armánnyal is dolgozzanak ellenünk, mert az igazságnak győzni kell, mert szabadnak és függetlennek teremtette Isten a Magyart!

Ha választó polgárain ezen, itt elmondott elveket elfogadják, úgy jó indulatu támogatásukat kérem.

Maglits István szép, szerbül tartott beszéde után szünni nem akaró éljenzés közepette *Justh* Gyula emelkedett szólásra:

Tisztelt polgártársaim! Üdvözlöm Zombor szab. kir. város polgárságát, üdvözlöm a zombori függetlenségi és 48-as pártot és üdvözlöm a szerb radikális pártot. (Éljenzés.) Mondhatom, hogy lelki megnyugvásomra szolgál látni azt, hogy milyen testvéries egyetértésben és együttérzésben vannak itt a magyarok és a szerbek. Ez nagy reménységre jogosít engem hazánk jövőjét illetőleg. Egy szertetaggolt országgal ellenségeink sokkal könnyebben el fognak banni, mint hogyha ebben az országban mindannyian nemzetiségre, fajra, vallásra való tekintet nélkül, vállat vállhoz vetve küzdünk, míg csak a közös ellenséget legyőzni nem tudjuk. Erre az egyetértésre feltétlenül szükség van, mert nemcsak az ellenséggel állunk szemben, hanem itt benn az országban olyan pártalukulatokkal is, amelyek nem az ország javát, a nemzet függetlenségének kivívását tartják szem előtt, hanem önző egyéni érdekeik előmozdítása érdekében csoportosulnak. (Ugy van! Ugy van!) Ez a mai történelmi nevezetességű fényes ünnepe, amely megpecsételi a magyar-szerb barátságot, igen öröndetes és nagy reményekre jogosít. Mindenütt az egész országban tapasztalom a rendíthetetlen kitartást a függetlenségi elvek mellett és úgy látom, hogy igen rövid idő kérdése az, hogy az ország minden polgára az idők intő jelét felismerve, a mai válságos pillanatokban a mi pártunk táborába sorakozik. A lemondás, a kishitűség politikája, amelyet a többi pártok hirdetnek, nem találunk visszhangra az országban, mert mindenki érzi, hogy most dől el, vajjon szabad nemzet vagyunk-e, amelynek megvan az akarata és amely jogai mellett a végsőkig harcra menni kész, vagy leigázható tartomány, amelynek csak egy kötelessége van, a korona akarata előtt feltétlenül meghajolni. Bizom benne, hogy Magyarország egész közvéleménye a Tisza—Khuen-féle darabontokkal is úgy fog elbánni, mint Fehérváryékkal, akiktől a mostani darabont-társaság semmiben sem különbözik. Ugyanazon törvénytelenégeket követi el, ugyanugy a nemzet letörésére vállalkozott az a társaság, amely ma a hatalmat kezébe kapta, mint ahogy ezt az első darabont korszakban láttuk. Súlyosabb még a helyzet annyiban, hogy nemcsak a Bécsnek való teljes behódolást hirdetik, hanem a reakciónak minden hírhedt lovagja feltámad, hogy az idők haladó kerekét megállítsa, visszahívja a középkort a maga teljes sötéttségével és feudális, aulikus irányzatával a népjogok letörésére, a demokratikus haladás visszazorítására. (Zajos éljenzés és taps.) Lehetetlen, hogy ilyen törekvések láttára el ne simuljon minden ellentét ennek az országnak különböző nyelvű vagy felekezeti állampolgárai között és kétségtelenül fel fogják ismerni, hogy életbevágó fontos érdekeik utalják arra, hogy egyesült erővel vegyék ki részüket a függetlenségi pártnak a nemzeti és népjogok érvényesülése érdekében folytatott hatalmas küzdelemből. (Megújuló zajos éljenzés és taps.) Velünk szemben tömörülni igyekeznek mindazok, akik egyrészt az osztrák politika szolgálatában állanak, másrészt a választói reform megalkotásánál a most uralkodó felsőbb tizezer osztályuralmát akarják konser-

válni. Ugylátszik, hogy ebben a törekvésben minden választófal leomlik ő közöttük s már a választói liga megalkotásánál iparkodtak érintkezési pontokat találni. (Zajos felkiáltások: Le a Lipót-rendes lovagokkal!) Ugylátszik, hogy még a választások előtt, de a választások után feltétlenül szembe kerülünk azoknak a koalíciójával, akik ma mindenféle jelszavak alatt csak egy célt ismernek: meghiusítani ebben az országban a valóban demokratikus haladást, megtartani azoknak a befolyását, akik ma a választásokat eldöntik és az általános választói jog meghamisításával elsikkasztani a népjogok kiterjesztését. (Zajos éljenzés és taps.) Mesterségesen huzni akarják az időt, amikor az újabb népszámlálás eredményét akarják bevárni, ami magyarul annyit jelent, hogy akkor az általános választói jog megalkotásáról öt-hat évig szó sem lehetne. A függetlenségi és 48-as párt azonban olyan elszántan és oly hatalmas erővel áll meg követeléseivel, hogy feltétlen bizonyossággal meg fogja hiusítani azoknak a törekvést, akik reakciós, aulikus és feudális politikára voltak kaphatók. (Zajos éljenzés és taps.)

Teljesen érthetetlen, hogy egy táborba menjenek azok, akik minden kérdésben ellentétes felfogásokat vallanak. Csak egy van, ami Khuenék táborában az embereket együtt tartja és ez azon előnyökért való tülekedés, amelyeket a kormány támogatásától remélnék. Hogyan lehessen elképzelni, hogy egy ilyen vegyes társaság a haza érdekében valami áldásos munkára képes volna. Egész tevékenységük előbb-utóbb az egymás közötti torzalkodásban fog kimerülni. Nem elveket hirdetnek ezek, hanem egyéni érdekeik érvényesülését tartják szem előtt. Főtörekvésük, hogy mentől tovább maradjanak a nemzet nyakán. Nagyon jól tudják, hogyha a választójogi kérdést hosszú időre elodáznák, a hatalmat kezükben tarthatják. De a nemzet ellenállása el fogja őket söpörni. Minden erőnkkel azon kell lennünk, hogy a választójogi kérdés mielőbb napirendre kerüljön. Akkor aztán nyílt szint kell vallani és porhittessel nem tudnak boldogulni. Megmondom, miért olyan nagyfontosságú az általános egyenlő választói jog megteremtése. (Halljuk! Halljuk!) Megpróbáltuk mi Magyarország függetlenségét kivívni az u. n. felső tizezerrel, de arra a meggyőződésre jutottunk, hogy a nagybirtokosok, a nagykereskedők, a nagyiparosok soha nem lehetnek megbízható támaszai a függetlenségi törekvéseknek, mert mindig a mindenkori kormányhatalom táborában találhatók. Így van ez mostan is. Ez teljességgel lehetetlenné teszi a parlamentarizmust. Az képtelenség, hogy úgy az a tábor következetesen egymással homlokegyenest ellenkező felfogások mellé álljon. A parlamentarizmus azt követeli, hogy én csak addig támogatom ezt kormányt, ameddig az elveim megvalósítására törekszik. Véget kell vetnünk egyszer és mindenkorra ebben az országban az egyéni szempontok által irányított politikának. Azokat az embereket, akik ilyen politikát folytatnak, ki kell pellenézniük, hogy jövőre megmentsük az országot, megtisztítsuk a közeletet attól az óriási veszedelemtől, hogy amikor az ország sorsáról, jövődjének megalapozásáról van szó, tiszta egyéni érdekek alapján történessenek csoportosulások. (Zajos helyeslés és éljenzés.)

Azért kell megbeszálnunk az általános, egyenlő választójogot, hogy egy új, egészséges népréteget, az ország milliányi lakosságát ruházzuk fel alkotmányos jogokkal és nyerjük meg függetlenségi törekvéseink küzdő katonáinak. Üres frázis, hogy az általános választói jog fenyegeti a nemzeti szupremáciát, a magyar hegemoniát. Ebből egy szó sem igaz. Az tény, hogy általános választói jog mellett a választások sorsa nem lesz ugyanazon kezekben, mint ma van. De hiszen erre törekednünk is kell. Hiszen kinek a kezében van ma a választókerület sorsa? A főispánok és a jegyzői karnak a kezében, azok pedig minden erejükkel a mindenkori kormányt igyekeznek támogatni. Azért a nemzet sorsának intézését az állam-

polgárok kezébe kell letenni és hogy a nemzet akarátának megnyilvánítását meghamisítani ne lehessen, az én nézetem szerint szükséges, hogy a szavazati jog titkosan gyakoroltassék. (Ugy van! Ugy van! Élénk helyeslés.)

Kérem önöket, akik oly lelkesedéssel csatlakoztak a függetlenségi lobogóhoz, hogy egy percre se tántorodjanak el attól. A gazdasági önállóságért és elsősorban az önálló bankért a legelszántabban küzdünk és a harcunk feltétlenül sikere lesz, mert addig nem fognak tudni boldogulni, sem adót, sem ujoncot nem kapnak, amíg a nemzet törvényes jogait ki nem vívtuk. Arra kérem önöket, hogy szálljanak szembe minden presszióval. A tisztviselők legyenek tudatában annak, hogy lelkiismeretüket, meggyőződésüket el nem adták, hanem csak arra vállalkoztak és arra tettek esküt, hogy a hivatalukkal járó kötelességüket teljesíteni fogják. Meg vagyok győződve, hogy a zombori kerületben a függetlenségi és 48-as párt jelöltjét, Fernbach Pétert újból egyhangú lelkesedéssel fogják megválasztani.

A többi szónok.

Ezután *Maglits István, Donoszlovits Vilmos dr. és Mihaldzsits István* tartottak szerb nyelven igen nagyhatású beszédeket, majd az általános kívánságnak engedve, Lovász Márton képviselő és Balla Aladár volt főispán szólaltak fel.

Lovász Márton általános helyeslés közben emeli ki, hogy egy olyan rongy, szedett-vedett hatalom, mint Ausztria, csak úgy tudja Magyarországot letiporni, hogy Magyarország különböző nyelvű polgárait egymásra uszította. Hibásak voltunk, hogy egymás ellen fordultunk, ahelyett, hogy közös erővel Ausztria ellen fordultunk volna. Hála Istennek, megjött a jobbik eszünk és most már nem egymással fogunk marakodni, hanem egyesült erővel fogunk küzdeni Magyarország szabadságának kivívására és a magyar nép millióinak alkotmányos jogokkal való felruházása érdekében. Meg van arról győződve, hogy ami ma Zomborban történik, azt a dicső példát az egész országban követni fogják és akkor rövid idő alatt az egész vonalon győzelmet aratunk. De meg fogják hallani a népgyűlés szavát Bécsben is, ahol a legjobban attól félnek, hogy ennek az országnak polgárai testvéri szeretetben és egyetértésben akarnak küzdeni. Azt a gyalázatos komédiát, amit szerb felségárulási-per néven ismerünk, ahol kitűnt, hogy csupa hamisított okmányokkal dolgoztak, szintén azért csinálták, hogy a magyar birodalomba az egyenlőség üszkét dobják. Mi azonban többé felülni nem fogunk. Rágalmakra mit sem adunk, hanem baráti kezét nyújtva szerb testvéreinknek, együtt küzdünk Magyarország függetlenségének megteremtéséért. (Zajos tetszés és megújuló éljenzés.)

Rendkívül nagyhatású beszédet tartott ezután *Balla Aladár* volt újvidéki főispán, akit az erdem oroszlanrésze illet meg abban, hogy a függetlenségi és 48-as párt és a szerb radikális párt testvéri együttműködése és a választásokra való megállapodáson is túlmenő őszinte, benső szövetség létrejött.

Balla Aladár azzal kezdte beszédét, hogy amikor a kormánypárt legügyesebb vigéce, Tisza István gróf (Zajos abcugkiáltások.) Aradon zárt ajtók mögött, lefüggönyözött ablakok mellett, titkos gyűlést tart, ugyanakkor a függetlenségi párt tizezernyi ember jelenlétében Zomborban, a magyarok és szerbek testvéri egyetértése mellett hirdeti a magasztos függetlenségi ígéretet. Csak örül, hogy nem látja itt azokat a nagyra-beesült intelligens urakat, akik 3-4 év alatt, amikor a kormányon volt a koalíció, akkor is a hatalom fényében sülkereztek. Attól a gyönyörű frigtől, amelyet a zombori népgyűlésen megpecsételtek, Magyarország boldogulása tekintetében igen sekát vár. Örül, hogy ilyen küzdelmes, nehéz idők jöttek, mert legalább most meglátjuk, kik a függetlenségi eszmének hű katonái és kik lesik a katonái a mindenkori kormányhatalomtól. A nemzetiségi

kérdést, mint egy nagy nemzetiségi vidék volt főispánja, töviről-hegyire ismeri. Csak egy politikai individualitást ismer és ez a magyar, de minden más nemzetiség kulturális individualitását nemcsak elismeri, hanem szükségesnek tartja, hogy az mindenkivel szemben megvédelmeztessék. A nemzetiségi állampolgároknak ne csak a kötelezettségeik, de a joguk is egyforma legyen az ország minden más állampolgárának jogaival. Az eddigi kormányok a nemzetiségi kérdést azért nem akarták megoldani, mert a fennálló viszályból táplálkoztak. Bécs felé a divide et impera politikáját üzték, lefelé pedig a közigazgatásnak a nemzetiségekkel szemben való ázsiai kezelésével kuruckodtak. Szilárd meggyőződése, hogy az ilyen perfid politikának végleg befellegzett és az összes nemzetiségek be fogják látni, hogy saját érdekük követeli a magyar nemzet függetlenségéért és gazdasági felszabadulásáért folytatott küzdelemben való részvételt. (Élénk helyeslés, éljenzés és taps.)

Ezután *Mérő Ignác*, a népgyűlés elnöke magyar nyelven, *Maglits István* társelnök pedig szerb nyelven tartott lelkes beszédet. Zajos éljenzés közben olvasták fel *Batthyány Tivadar* gróf következő üdvözlő táviratát:

„Ujabbban gyakori betegeskedésem miatt orvosi tilalom folytán mély sajnálatomra meg nem jelenhetvén, függetlenségi és szerb radikálispartí barátaink együttes hazafias gyűlésén, kerlek tolmácsold Magyarországi függetlenségéért, gazdasági önállóságaert, a népjogoknak, az általános egyenlő választói jognak törvénybe iktatásáert és e haza népeinek nemzetiségi különbség nélkül való boldogulásáert testvéri egyetértéssel küzdő polgártársainknak szeretetteljes üdvözletemet. A radikális szerbeknek a függetlenségi párttal való együttműködésének ünnepélyes proklamálása tanusítja, hogy mi nemcsak a választási harcok küszöbén, hanem immár évek óta minden törvényes módon arra törekedtünk, hogy a magyarországi hazafias szerbség jogait egyházi, kulturális, közigazgatási és gazdasági téren biztosítsuk. Szerb testvéreink velünk együtt küzdöttek a haza függetlensége, önállósága érdekében. Együtt menjünk az alkotmányos harcba, egymást támogatva, együtt harcolunk és együtt fogjuk a győzelmet kivívni. Évek óta munkalkodtam szerb testvéreim érdekében. Jelentsd nekik ki testvéri szeretetemet azzal, hogy a jövőben is szíveslélekkel igazait szolgálatában állok. Zsviö szerb radikális barátaink! Éljenek függetlenségi polgártársaink!“

A bankett.

A minden tekintetben gyönyörű és lélekemelő népgyűlés után hazafias tüztől kipirult arccal mintegy 250 főre tehető közönség gyűlt össze a Vadászkiért éttermében. A fehér asztal körül is ki kitört a függetlenségi eszmék dicső vezére iránti lelkesedés. *Justh Gyula* terembe lépésekor felállva percekig tartó éljenzés és zsviözás mellett ünnepelték tántoríthatlan magatartásáert.

Az első fogás után dr. *Donoszlovits Vilmos* emelkedett szólásra.

Március hónapja nemcsak a természetnek, hanem a magyar nemzetnek megújodását is jelenti. Nagy idők nagy embereket szülnék. Jól tudjuk, hogy amikor a nemzet el volt nyomva, mindig nagy férfiak is akadtak. Ugy van ez a jelen szomorú helyzetben is. Megjelent közöttünk a vezér, ki megmutatja az utat, melyen haladnunk kell, ha hazánk szabadságát és függetlenségét ki akarjuk vívni. Nincs okunk addig ellenségeinktől félnünk, míg oly vezérünk van, mint *Justh Gyula*, kinek egészségére üritem poharamat. (Éljenzés.)

Justh Gyula a következőket mondotta:

Ha kutatjuk annak okát, hogy miért ujjul ki Magyarországon lépten-nyomon, még a legapróbb kérdésekben is a harc és háboru a korona és nemzet között, igen könnyen válaszolhatunk rá egy kis megfigyelés után.

A magyar államférfiak és politikusok legnagyobb része mást mond a koronának és mást a nemzetnek. Nem lehet esodálkozni azon, hogy különbözőképp szólván a koronához és nemzethez, a vége ennek az, hogy nem tudják egymást megérteni.

Ma is így áll a dolog politikai s közéletünkben.

Hiszen ki ne emlékeznék arra, hogy Wekerle kijelentette Bécsben, nincs mitől tartani, mert az a Justh-párt igen kis csoport, mely a nemzeti bankot követeli és érte helytáll. Később azt mondták, mikor pártunk növekedését látták, hogy Kossuthnak csak egy szavába kerül és kiszorítja őket, az okvetetlenkedőket az országos függetlenségi és 48-as pártból. Wekerle mindig azt hangoztatta a király előtt, hogy veszedelmes az országa az önálló bank s felhívta öfelséget, a trónörököszt és az osztrák politikusokat, hogy ne engedjenek a bankosoknak, mert ezek nem állanak meg, míg újabb április 14-ét nem fognak inszenálni.

Ott volt Kossuth alteregója Szerényi (Derültég), ez folytonosan újabb és újabb kibontakozási tervekkel szaladgált Bécsbe hirdetőn, nem kell bank, mert az ő tervezetnek elfogadása esetén enélkül is béke lesz az országban és a bankosok teljesen leszorulnak Magyarországi politikai közéletéből.

Csak hogy egy kicsit elszámították magukat. Nem miniket szorítottak ki, hanem nekik kellett kilépniök és bebizonyosodott az is, hogy mindezek a kibontakozási tervezetek nem voltak alkalmasak arra, hogy a beköt Magyarországon helyreállítsák, és hogy azok, akik a nemzeti bank mellé álltak, mindaddig kitartanak, míg azt ki nem vikták. (Éljenzés.)

Ha őszinték lettek volna, ha az ország hangulatához híven a gazdasági függetlenség mellé álltak volna, ha Kossuth nem lett volna annyira felénk, akkor nem kellett volna a mai állapotoknak bekövetkeznie. De inkább hazudoztak, csak hogy hatalmukat megtarthassák. Ezért kell nekünk tömörülni.

Fényes bizonyosság a mai nap, hogy igen is tudunk tömörülni, úgy ahogy azt Kossuth Lajos 48-ban kontemplálta.

A válaszfalak le fognak omolni és mi mindannyian keresni fogjuk, hogy hol az ellenség, leverjük az ellenséget, hogy az országot kitűzött céljának megvalósításával előbbre vihessük.

Én igen nagy jelentőségűnek tartom a mai napot. Nem azért testvériesültünk, hogy önérdékünket, hanem hogy a haza érdekét tartjuk szem előtt és azt megvalósíthassuk. Éltetem a magyar-szerb testvériesülést. (Hosszantartó éljenzés és zsviózás.)

Baloghy Ernő: E gyönyörű egyesülés létrejövételének két vezére van. Az egyik Justh Gyula, kit szintén éltetek, de a másik, kit most leleplezek, Krassojevits dr., kinek igen nagy része van az egyesülés megalapozásában. A látható vezér mellett, a most már leleplezett másik látható vezért, dr. Krassojevitsét élteti. (Zajos éljenzés és zsviózás.)

Dr. Krassojevits: A leleplezett vezéri méltóságot Tömits Jásóra hárítja.

Dr. Vuits Brankó az egyesülést megelőző nehézségekről szolt és örömeinek adott kifejezést, hogy két ily következetes és tanteríthatlan pártot sikerült a közös cél révén egyesíteni. A szerb radikális párt vezetőit élteti.

Buday Gerő: A vezérrel érkezett tábor-kart, az országgy. képviselőket és a nyugalmazott tábor-kart, Fernbach Károly és Balla Aladár volt főispánokat üdvözlö.

Fernbach Károly személyes kérdésben szólal föl és nagy derültég közt jelenti ki, hogy ő nem nyugalmazott, hanem volt főispán s mint ilyen hű katonája akar maradni továbbra is a függetlenségi eszmének.

Toasztokat mondtak még **Reviczky** palánkai közjegyző, **Lombos** Alfréd ref. lelkész, **Tömits** Jása, dr. **Szabó** hódási köz-

jegyző a szerbekre, dr. **Lovász** Márton Mérő Ignác pártelnökre, dr. **Rényi** Fernbach Péterre, **Miladinovits** a szerb-magyar barátságra, **Miháldzsits** a jövő győzelemre.

Itt el nem zárkozhatunk annak felemlítésétől, hogy Bergmann Adolf nagyvendéglős dícséretet érdemel a jó konyháért és a közöbéd ügyes rendezéseért.

Táviratok.

A népgyűlés alkalmából a következő táviratok érkeztek:

FÜGGETLENSÉGI NÉPGYŰLÉS

ZOMBOR.

Szívvél-lelekkel nálatok, veletek vagyunk, sajnáljuk, hogy nem hallhatjuk rajongásig szeretett vezérünket, Justh Gyulát, aki országos diadalkörútjában megyénk székhelyén agítál az egyedül üdvözítő és becsületos negyvennyolcas eszmék mellett és irtóbáborut hirdét a grániesár kormánya és bácsmezei kolomposai ellen. Tegye meg Zombor város hazája iránti hazafias kötelességét és válassza meg eddigi képviselőjét, Fernbach Pétert, amiként mi a határszázen Teleki Arvéd veretlen zászlaját fogjuk újabb diadalra vinni. Örömmel köszöntjük Zombor város függetlenségi polgárait, akik a tőlünk kiindult testvériesülési eszméket követve hazafiasan érző szerb polgártársainkkal szoros és őszinte fegyverbarátságra léptek. Üdvözöljük szerb testvéreinket és azoknak érdemes vezereit, Tömics Jását és Krassojevics Györgyöt. Adja az Isten, hogy egyesült erővel verjük ki e megyéből az újra feléledt eszárpart nemzetrontó tetszhalotait. — **Balla** Árpád pártelnök. **Major** Jozsef titkár.

Tekintetes MÉRŐ IGNÁC urnak

ZOMBOR.

A közös népgyűlést hazafias lelkesedéssel üdvözliöm. — **Lovász** Andor.

Méltóságos FERNBACH KÁROLY urnak

ZOMBOR.

Helyi pártügyek miatt akadályozva vagyok a megjelenésben, szívvél-lelekkel csatlakozom működésükhez. — **Lovász** Andor.

Végül gróf Batthyány Tivadart a következő táviratban üdvözölték:

Méltóságos gróf BATHYÁNY TIVADAR urnak

BUDAPEST.
Függetlenségi pártkör.

Sajnálattal nélkülöztük méltóságodat mai fényes sikerű gyűlésünkön. Lelkes hang, meleg szeretettől áradó sűrűnye nagy lelkesedést keltett úgy a függetlenségi, mint a szerb radikális közönség szívében. Fogadja méltóságod mély tiszteletünk és ragaszkodásunk kifejezését. — **Mérő**, elnök. **Turányi**, jegyző.

Politika.

Zombor, március 16.

A függetlenségi párt bácsmezei képviselőjelöltjei. A bácsbodrogmezei függetlenségi és 48-as párt március 13-án, vasárnap délelőtt 9 órakor értekezletet tartott Zomborban **Fernbach** Károly elnöklete alatt. Az értekezlet megállapította, hogy a hangulat az egész vármegyében a függetlenségi és 48-as pártra rendkívül kedvező, minek folytán a párt elhatározta, hogy a vármegyének lehetőleg valamennyi kerületében jelöltet állít. Az egyes kerületekre nézve eddig a következő megállapodások jöttek létre: az apatini kerületben **Fernbach** Károly, a bajaiban **Rajk** Aladár, a bácsalmásiban **Lázár** Pál, a kerényiben **Fernbach** János, a magyarkanizsiban **Lovász** Márton, a regőceiben **Lányi** Mór,

a verbásziban **Baloghy** Ernő, a szabadkai két kerületben **Gyelmis** Gerő és **Mukits** Simon, a zentaiban **Lovász** Andor, a zomboriban **Fernbach** Péter, az újvidékiben **Teleki** Arvéd gróf lesz a jelölt. A hódási kerület Geyer Pétert, az óbecsei pedig Batthyány Tivadar grófot óhajtja jelöltnek megnyerni. A vármegye valamennyi kerületében a Justh elnöklete alatt álló függetlenségi pártnak van egyedül talaja, a Kossuth-párt még jelöltet sem állít.

Képviselőjelölés Zentán. A zentai függetlenségi polgári kör március hó 13-án, vasárnap délelőtt 11 órakor tartott képviselőjelölő közgyűlésén dr. Ellinger Jenő ügyvédet egyhangulag jelöltjévé kiáltotta ki pártonkívüli programmal. Dr. Ellinger a jelölést elfogadta, s most újra megindul a nagy harc az eddigi képviselő dr. Lovász Andor és dr. Ellinger Jenő között. Dr. Ellingert a liberális szerb választók támogatásáról biztosították. A Justh-párti Lovász Andor megválasztását biztosra veszik.

Pártértekezlet Regőcén. A regőcei kerület függetlenségi és 48-as pártja a választókerület valamennyi községéből összegyűlt kiküldötték részvételével értekezletet tartott. Az értekezlet iránt oly nagy volt az érdeklődés, hogy a tervbe vett szűkebb körű értekezlet valóságos népgyűléssé duzzadt, amelyen százakra menő választóközönség vett részt. **Lányi** Mór, a kerület népszerű képviselője hosszabb, zajos helyesléssel fogadott beszédben ismertette a politikai helyzetet s hangoztatta a jövő választásra való előkészület szükségességét. Lányi a függetlenségi és 48-as párt mellett való szilárd kitartásra buzdította a választókat, akik zajos helyesléssel adtak kifejezést képviselőjükkel való együttérzésüknek. A választók egyhangulag bizalmat szavaztak képviselőjüknek és nagy lelkesedéssel újból jelölték a jövő választásra.

A magyarkanizsai választókerületből jelentik, hogy a nemzeti munkapárt **Tallián** Vilmos nyugalmazott huszárkapitányt akarta jelölni a kerület népszerű Justh-párti képviselőjével, **Lovász** Mártonnal szemben. Mint-hogy azonban Tallián személyesen meggyőződött arról, hogy jelölése semmiféle sikerrel nem jár, a jelöléstől visszalépett.

Március 15.

Zombor, március 16.

Zombor város hazafias közönsége az idén is a szokott fényvel ünnepelte meg a magyar szabadság hajnalhasadásának évfordulóját. Az ünnep előestéjén a tanulóifjúság tüntető körmenetben zeneszó mellett járta be a körutakat, a Szabadság-téren lévő Schweidel-szobor előtt pedig hazafias beszédet mondtak és költeményeket szavaltak.

Kedden reggel kilenc órakor a róm. kath. plébánia-templomban ünnepi istentisztelet volt, melyet **Fejér** Gyula apátplébános celebrált. Az istentiszteleten a helybeli hatóságok és a tanulóifjúság testületileg jelentek meg. Ott volt **Vojnits** István főispán a vármegyei tisztikar élén, a városi tisztikar **Hauke** Imre polgármester vezetésével, a bírói kart dr. **Eperjessy** Béla törvényszéki elnök képviselte. Testületileg jelent meg a zombori függetlenségi és 48-as párt is **Mérő** Ignác pártelnök, **Fernbach** Károly volt főispán és **Fernbach** Péter országgyűlési képviselő vezetésével. Az ipartestület tagjait **Frey** Imre, a tűzoltó testületet dr. **Késmárky** Béla, a Magyar Védő Egyesület zombori leányzakosztályát

Jovánovits Leonka urleány, a szakosztály elnöknője vezette.

Az istentisztelet végeztével az ünneplő közönség a Schweidel-szobor elé vonult és azt megköszoruzta. A függetlenségi párt koszoruját *Vértesi* Károly tette le a szobor talapzatára rövid beszéd kíséretében.

Ugyanezok a délelőtti folyamán ünneplelte meg a zombori gimnáziumi ifjuság is március idusát a Schweidel-szobor előtt a lapunkban már közölt program szerint.

A polgári fiiskolában a szük tantermek miatt zárt körben ünnepltek meg a szabadság hajnalhasadásának napját. *Baummann* Antal intézeti igazgató lelkesen méltatta a nap jelentőségét. A tanulóifjuság hazafias szavalatokkal és énekekkel vette ki méltó részét az ünneplésből.

Délután négy órára zsufolásig megtelt a városháza nagyterme ünneplő közönséggel. A kaszinó-egyesületi dalárda éneke vezette be az ünneplést, utána *Vértesi* Károly mondott tartalmas megnyitó beszédet, *Csapó* Kálmán pedig nagy hatással szavalt.

Prokópy Imre lépett ezután az emelvényre és elmondotta ünnepi beszédét. A gyönyörű beszédet ismételtén megszakította a jelenvolt lelkes hallgatóság tetszésnyilvánítása és tapsa. *Prokópy* a következőket mondotta:

Polgártársak!

Minden nép életében van néhány dátum, mely a nemzeti létnek egy-egy határvonát jelzi. A magyarság immár ezeréves történetében két ilyen nagy jelentőségű nap van. Az egyik augusztus 29-ike, az önálló magyar királyság, a nemzeti függetlenség Mohács-hoz fűződő bukásának gyászos emléknapja, a másik pedig Március 15-ike, a nemzeti megújulásnak, az elvesztett függetlenség visszaszerzésére irányuló törekvéseinknek első sikerét jelentő örömmünnepe.

Az előbbiről, az elfajulás és pusztulás könyfakasztó emléknapjáról csak a multakon merengő költők és történeti könyveink emlékeznek meg. A nép lelkében nem hagyott maradandó nyomot az a borzalmas tragédia, mely 1526-ban augusztus 29-ikén játszódott le nemzeti nagylétünk gyásztemetőjének a vérmézőjén. Március 15-ikének az emléke ellenben ott él minden magyar embernek a szívében, oly üden és frissen, mintha valamennyien részesei lettünk volna e nagy nap viharos eseményeinek.

S ez jól van így, mert ez az egyszerű tény a magyar nép romlatlan erejének, esoribatlan életképességének legfényesebb bizonyítéka. A mult csapásain való kesergés, a jeremiási siránok a testi és szellemi tehetetlenség kóros tünetei; a zsidbadásból, az elernyedettségből való ébredésnek, a merész tettekészségnek a felmagasztalása ellenben az egészséges életöztönnek természetes megnyilvánulása. Az egyik a lemondás bus elégiája, a lassu haladás nyoszörgő sóhaja, a másik a feltámadás riasztó harsonája, egy szebb jövődönek biztos záloga.

Ebben az értelemben Március 15-ikének több a „vértelen forradalom” dicső emlékünnepe, több a híres 12 pont és a Talpra magyar, a szabad sajtó e két legelső termékének születésnapjánál. A magyar nép szívében úgy él a nemzeti kalendárium e legragyogóbb napja, mint az eltiport szabadság feleledésének, a durva erőszakkal, zsarnoki önkényvel elnyomott függetlenségi törekvések kezdődő érvényesülésének szózatoss jelképe. Ami egy fényes multból táplálkozó édes sejtelenként él bennünk egy boldogabb jövőről, ami titkos vágy és biztató remény, ami féltve őrzött hagyomány és hősi elszántság, ami férfias tetterő és szilárd akarat a nemzet lelkében évszázadok folyamán felhalmozódott, az mind megrezdül ma az emlékezés hurján, az mind előtör a mámoros lelkesedéstől felzaklatott honfikebélből és testet ölt Március 15-ikének a megünneplésében.

És ha volnának a hármak halom és négy folyó honában olyanok, akik Március 15-ikét az akkor tényleg megtörtént események szükre emléknapijává szeretnék lesülyeszteni, akik abban nem látják mást egy hatóságilag túrt és a forrongó népszenevedély levezetésére szolgáló ünnepi alkalomnál, azoknak odadörögjük Clémenceau nak a francia forradalomról mondott szavait: Március 15-ike tömör sziklatömb, amelyből egy parányit sem szabad lehasítani. Azt el kell fogadni vagy visszavetni a maga egészében!

Teljes őszinteséggel, fenntartás nélküli odaadással azért csak az ünneplhet ma, aki benső meggyőződéssel vallja is mindazt, amit a magyarság milliói, romlatlan életöztönük hatása alatt, eszményi és érzelmi tartalomként beleszöttek Március 15-ikének a kultuszába, — csak az lehet igaz szolgálja az abban megtestesülő igének, akinek a nemzeti függetlenség nem olyan eszmény, amelynek roskadozó oltárán a romantika kék virágjának sápadt-areu lovagjai áldozati tüzet gyujtanak a hold ezüstös fényében, hanem olyan politikai ideál, amelynek megvalósulása a demokratikus jogrend és a népfenségen felépülő államiság főkövetelménye, nem hiú ábránd, nem „részeg illuzió”, hanem nemzetünk fenmaradásának kardinális előfeltétele.

Aki tehát a márciusi nagy napok szelleméhez és hagyományaihoz hű akar maradni, aki nem éri be a hangzatos szó hazafiságával, hanem férfias eltökéltséggel magáénak vallja a tett hazafiságát is, az ne rejtse véka alá jobbik meggyőződését, hanem, ha kell, álljon ki a fórumra és hirdesse ott emelt fővel, büszke öntudattal és megalkuvást nem tűró határozottsággal a magyarság politikájának végső célját: a nemzeti létteljességét magában foglaló független állami-ágot!

Tisztelt polgártársaim! A függetlenségi törekvések, úgy amint azok Boeckay István, Bethlen Gábor, Thököly Imre és a Rákócziak küzdelmeiben kifejezésre jutottak, kizárólag az Ausztriához és a dinasztiahoz való közjogi viszonyunknak a rendezését célozták az ősi alkotmány szellemében és az önállóság alapján.

Március 15-iki események és a 48-as törvényhozásnak egy második honalapítással felérő alkotásai óta azonban egy másik irányzat is kezd érvényesülni a függetlenségi politikában. A kifelé ható függetlenségi törekvések mellett és ezekkel párhuzamosan megindult a *belső* függetlenítés reformmunkája is, melynek célja a nemzetet valamennyi szervének és az összes társadalmi erőtevényzőknek az évszázados leköttöttségéből való felszabadítása. Avagy talán másnak nevezhető-e az a hatalmas közmevelődési, gazdasági és szociális munka, mely most folyamatban van, és amelynek sikeres befejezése nélkül a sorával szabadon rendelkező Magyarország is csak tartalom és erő nélküli keret, törekény vaz maradna?

Hát nem függetlenítés e az, ha meg akarjuk szabadítani a nemzetet a gögösen önző osztályuralom jármától és az ősi előítéletek minden szabadabb mozgást korlátozó nyügetől? És nem függetlenítés e az, ha tehetetlenül vergődő országunkat ki akarjuk emelni a maradiság posványából és a haladásban egymással versenyző kulturnemzetek sorába állítani? Ki merné ezt tagadni és ki vonná kétségbe, hogy a haza minden hű fiának össze kell fognia a *belső* függetlenítés e nemzetmegváltó munkájában?

Ha tehát nem akarjuk azt, hogy a külső függetlenítésre irányuló küzdelmeink eddigi meddősége további sikertelenségre vezessen és esetleg a teljes bukásban végződjék, akkor minden rendelkezésre álló eszközzel, szellemi, erkölcsi és anyagi erőnknek a feszültség legmagasabb fokáig való hatványozásával siettetnünk kell a *belső* függetlenítés regeneráló folyamatát.

Lerázva magunkról a megkövesült formákhoz és elavult intézményekhez való ragaszkodás kötelekeit, függetlenitenünk kell a nemzetet az oligarchia és a plutokrácia egyre szemérmertlenebbül terpeszkedő hatalmától, a népjogok és a polgári egyenlőség egyedül üdvözítő uralmának ostoba rettegésétől. Mert ne áltassuk magunkat! Magyarország ma is

csak ott tart még, ahol Franciaország az 1789-iki nagy forradalom előtt állott. A polgári rend uralma nálunk csak csalfa látszat, merő önámítás. Irott malaszt csupán, mint ahogy a mi alkotmányunk is csak papirostakolmány. Az ország valóban értékes, dolgos elemei, a termelő osztályok verejtékező milliói a földbirtok tulajdonosainak járószalagján kullognak, amerre az urak szeszelye és önös érdeke éppen hajtja őket, hol a nemzeti ellenállásban, hol meg a feltétlen megadás utvesztőjébe. Széles e világon sehohsem virágozik annyira a hitbizomány feudális intézménye, mint éppen minálunk, mert itt nemesak a földbirtok leköttöttségében rögződött meg, hanem más és amannál sokkalta végzetesebb formában is. Az uralkodóház egyszerűen hitbizománynak tekinti az országot, amellyel kénye kedve szerint rendelkezhetik, a főnemesség és az ő mindnre kész csatlósai meg hitbizománynak nezik a közhatalmat, melyet a 48-as törvényhozás szabadelvű szellemének és a nemzet létérdekeinek brutális megvetésével a saját önző céljaik istápolására kiszajátítottak. A tényleges hatalom legyen a felső tízezerék, az istenadta nép pedig lelje kedvét nehéz munkája közben az alkotmányosdi szórakoztatóan megtevesztő játékában, — ime ez a titkos rugója a mi politikai rendszerünknek, melynek cég-táblájára ráülnek az a csattanós jelmondat: Vakulj magyar!

Pedig az idő kereke feltartóztatlanul halad előre! És míg mi, szárandó elvakultságunkban, még a III-ik rend uralmát sem tudtuk megalapozni és intézményesen biztosítani, addig a nyugati államokban már a IV-ik rend, a felforgatóknak bélyegzett szocialisták tábora is államfentartó tényezővé alakult át a természetes fejlődés sorár.

Mi azonban Pató Pál füstkarikáin át révedező szemmel, ölbetett kézzel nézzük mindezt az elmaradottságot, mert a mi jó uraink remekül értenek ahhoz, hogy miképen kell a mindnyájunktól féltett magyar hegemónia veszélyeztettségének ijesztesül szánt mumusával az időnként háborgó polgári lelkiismeretet megnyugtanni; birkaszelidséggel túrjuk, hogy a mi országunk, amelyről Heine egykor úgy énekelt, mint a népszabadság utolsó védbástyájáról, ma ott tart, hogy a népjogok terén az utolsó helyre szorult a civilizált nemzetek sorában.

Nos hát ennek az arepítő állapotnak véget kell vetnünk az osztálytudatosság felkeltésével, a kizsákmányolt és kegyelemkenyeren élő népmilliók ellenállhatatlan tömegének csatasorba állításával!

Meg kell szabadítanunk a népet a felekezeti szükkeblőség és a vallási türelmetlenség béklyóitól, melyek még mindig a középkori sötétség szegyenoszlopához láncolnak bennünket.

A nemzetiségi kérdésben függetlenitenünk kell a magyarságot attól a kárhuzatos felfogástól, mely a másajkuak millióiban kivétel nélkül és minden áron a magyar államesszme esküdt ellenségét látja és rést kívén a tultengő faji öntudat, a sovíniszta kizárólagosság sziklafalán, azon be kell vinnünk a méltányosság, a testvéri szeretet és az emberi jogok szentháromságát.

És itt ne hallgassunk a rémlátók, a nyulszívű csüggedők vagy az önös szándéktól vezérelt fondorkodók Kasszandra-jóslatára! Ha a magyarság szupremáciája tényleg olyan gyenge lábón állana, hogy azt egy pusztá számaránytól, a jog és az igazság uralmától feltenünk kellene; ha fajunk politikai, gazdasági és kulturális-felsőbbsége valójában csak üres bálvány lenne, mely szorosan összeforrt a jogfosztásnak és a durva önkénynek az első nagyobb rázkódtatásra szétmálló talapzatával, akkor a busuló lengyelek példájára mi is elrebegethünk vonagló ajakkal: Finis Hungariae!

Petőfi a szabadságharc fergetegében, a galádul megtámadott alkotmány szent nevében, még jogosan szórhatta izzó szenevedélyének villámit a lázadó nemzetiségekre:

„Hollók vagytok ti, undok éhes hollók, . . . Föl hát magyar nép, e gaz esorda ellen!”

De már az új Magyarország költőjének
lantján más dal esendül meg:

„Ezen zibbadt vágyból mért nem lesz
Végül egy erős akarat?
Hiszen magyar, oláh, szláv bánat
Mindigre egy bánat marad.

Dunának, Oltnak egy a hangja,
Morajos, halk, halottai hang.
Árpád hazájában jaj annak,
Aki nem ur és nem bítang.

Mikor fogunk már összefogni?
Mikor mondunk már egy nagyot
Mi elnyomottak, összetörtök,
Magyarok és nem — magyarok? —

A közös szenvedés mélabus akkordja ez, melybe az erejének tudatára eszmélő tömeg fenyegető zugása vegyül, de egyúttal a közös törekvések és rokon célok lelkiükből felkeltett melódiája is, melynek hangjainál feltárul előttünk a régóta keresett megértésnek és testvéries együttműködésnek tündéresen szép perspektívája.

A belső függetlenítés rögs útja azonban tovább vezet.

Eres kézzel ki kell ragadnunk az országot a gazdasági berendezkedés sorvasztó egyoldalúságából, hogy az unalomig hangoztatott extra Hungariam... üres szólama végre élő valóságá váljék.

Kitartó eréllyel föl kell ráznunk a nemzetet keleti renyheségéből, mely az élet célját az édes semmitévésnek a léha uriaskodással való összekapcsolásában keresi és ernyedetlen szívóssággal rá kell szoktatnunk arra a termékeny és országfenntartós munkára, melynek legszebb himnuszát Zola írta meg a párizsi ifjúsághoz intézett szózatában.

Ime, ez főbb vonásaiban a belső függetlenítés problémája, amelynek megoldásában, a rozzant párkeretek lebontásával, részt kell vennie minden épkéz-láb embernek, aki vissza akarja adni a nemzetet önmagának, aki előre szegzett tekintettel és népünk rendeltetéséből vetett szilárd hittel folytatni akarja a márciusi hősök dicsőségesen megkezdett munkáját és aki nem esőndes szemlélője, hanem főlesküdt katonája akar lenni a Mohácsnál rombadólt magyar impérium feltámasztására irányuló nemzeti küzdelemnek.

A belső függetlenítés azonban nem öncél. Annak csak úgy van komoly értelme, az csak úgy vezethet eredményre, ha szervesen beleilleszkedik a kifelé ható függetlenítési törekvések keretébe. Ezeknek célja pedig nem más, mint az egységes és önálló nemzeti államiság megteremtése, vagyis végleges realizálása annak, amit történelmünk egy szerencsés órájában a 48-as törvényhozásnak egy ízben tényleg már megvalósítania sikerült.

Nemzeti közóhaj e fenséges cél, de az eszközökre, a módoszatokra, a mértékre, az időpontra és a haladás tempójára nézve már élesen differenciálnak a feifogások. Pedig ha van kérdés, melyet nem a hatalomért tülekedő pártok merev dogmatizmusának, hanem a világpolitika alakulásának a szempontjából kell elbírálnunk, úgy minden bizonyítással a nemzeti függetlenítésnek létünk biztosító kérdése az.

Bármily sajátosak legyenek is a mi viszonyaink, bármennyire különleges is a mi helyzetünk, az általános fejlődés törvényeinek kényszerítő hatása alól nem vonhatjuk ki magunkat. Ez az általános fejlődés pedig azt mutatja, hogy a nacionalizmus elve, mely a múlt század 30-as éveiben bontogatta szárnyait, a balkán államok felszabadulásával már betöltötte az emberiség történetében számára kiutalt hívatását. A népeknek öncélú, önrendelkezési joggal bíró független nemzetekké való tömörülésének processzusa befejeződött. Egyedül a mi ezeréves országunk az, mely mostoha sorsa, de jórészt önhibája miatt is még mindig a belső forrongás kaotikus állapotában vergődik és gyötrelmes vajadásából a nemzeti lét kialakulását várja.

A nacionalizmus helyébe a nemzetköziség általánosabb, az egész emberiséget felölelő elve lépett, a nemzetélelő tömörülést a fajok szerinti csoportosulás váltotta fel, és ha nem sietünk a mi önálló nemzeti államiságunk megteremtésével, egyszerűen napirendre fog térni felettünk a történelem

és az emberi fejlődés kérelhetlen logikája. Hiszen már most is ellenséges szemmel néznek bennünket, akik pedig, nem is olyan régen, glóriás szabadságharcunk évében és az elnyomatás gyászos korszakában még két földrész népeinek rokonszenvével dicsekedhettünk. Akkor a jóindulatu erkölcsi támogatást, a testvériség sugallta lelkes biztatást a celok közössége és a törekvések azonosága tették indokolttá, most pedig azoknak különbözősége vonja maga után a nagyhatalmasságok egyre fokozódó idegenkedését és ridegen elutasító magatartását.

A további késedelmezés, a célszerűség és az elérhetőség ütött-kopott és rendkívül rugalmas érveivel indokolt halogatásnak az állandósítása a biztos halált, az egymásra törő fajok tengerében való végleges alámerülést jelenti.

Fel tehát a közös munkára! Nincs vesztegetni való időnk! Fetre most a törpe és korhadó népek gyámoltalan kishitűségével, az elpuhult és elaggott nemzedékek minden nagy elhatározástól és bator cselekvéstől visszariadó tétovázásával! Dobjunk sutba a félnéken tapogatózó óvatosság és a csigalassúság meddő politikájának okatlan mesterkedéseit! Buzduljunk fel a japánok példáján, akik hazájukat alig egy emberöltő alatt az ismeretlenség homályából a dicsőség és a nemzeti nagyság fényövezte magaslatára emelték és szolgáljon minékünk lelkesítő tanulságul török testvéreinknek a legvérengzőbb zsarnokság vaskapcsaiból való felszabadulása!

Nem a kalitkába zárt madárnak cukorral megédesített rabszolga-sorsa, hanem a merészröptű sas szabad szárnyalása az, amire fejlődni és élni akaró nemzetnek vágyódnia kell, lelkének minden hevületével, szívének minden dobbanásával!

Ez az intő szózat száll felénk ma az emlékezés szárnyán, Március 15-ikének magasztos ünnepén.

Telítsük meg bensőnk e nagy nap immár porladó hőseinek a tiszta hazafiság tüzeiben megnemesült szellemével és vessünk véget egy értelemmel, mindannyiunkat egyesítő közös akucattal annak a képtelenül viszás állapotnak, hogy közéletünket nem az államalkotó és államfenntartó fajmagyarság politikai ideálja: a nemzeti függetlenség glóriás eszménye, hanem idegen törekvéseknek ezeréves történelmünk és az emberi fejlődés logikájával ellenkező szelleme irányítja!

Fogjunk hát össze a függetlenítés fenséges művének a megvalósítására, és e közös nagy cél érdekében szünjék meg valahára közöttünk az átkos visszavonás, némuljon el örökre a kishitűség dadogó szava, amely körül a remegő meghunyászkodás és a gyáva leszerelés undok réme kísért! Ne álljon félre közlünk senkisé, fölényes mosollyal és összefont karral, valahányszor a tultengő királyi hatalom ólomsúlya reánehézedik igazat kereső nemzetünkre, hanem kérjen részt magának mindenki abból az igazán *nemzeti munkából*, melynek áldásos eredményeként az öncélú független Magyarország fog kialakulni!

A beszéd végén felhangzott, szünni nem akaró lelkes eljenzés és taps lecsillapultával *Jovánovits* Leona urleány zenekíséret mellett kuruc verseket és virágénekeket szavalt, *Hrabovszky* István pedig kuruc dalokat énekelt. A közönség mindkettőjüket elhalmozta tetszenyilvánításával.

Végül az iparos dalárda éneke zárta be a lélekemelő szép ünnepélyt.

Este nyolc órakor ünnepi vacsora volt a polgári kaszinó helyiségeiben. A vacsorán közel százan vettek részt. A hivatalos beszédet dr. *Parcselits* Árpád mondotta, a 48-as honvédeket *Petényi* József, a jelenvolt hölgyeket pedig dr. *Müller* János köszöntötte fel. A vacsora alatt dr. *Herman* Antal elszavalta „Barabás Levente” című versét, *Raisz* Sándor pedig hazafias dalokat énekelt.

H I R E K.

Kinevezés. A király Ricsovány Béla 7. honvédszázadbeli alezredest a szabkai 4. honvédszázad parancsnokává nevezte ki.

Adomány. A magyar védőegyesület leányszakosztálya, a március 15-iki szabadság-ünnepén, koszoru megváltás címén a 48-as elaggott honvédek nyugdíjalapja javára 20 koronát adományozott.

Gyászhir. Dr. *Virter* Lajos székes-egyházi nagyprépost, c. püspök, a II. osztályú vaskoronarend tulajdonosa, folyó hó 11-én Vác-on elhunyt 92 éves korában. A főpap evek előtt városunkban is többször volt itteni rokonainak a látogatására. *Vértesi* Károly az unokabátyját gyászolja az elhunytban.

A polgári iskolai iskolaszéke ülése. A zombori polgári iskola iskolaszéke folyó hó 12-én ülést tartott, melyen dr. *Donoszlovits* Vilmos üdvözölte napirend előtt dr. *Alföldy* Árpádot megválasztása alkalmából.

Uj főispáni titkár. A belügyminiszter *Szala* y Frigyes miniszteri segédtitkár *Bajára*, ifj. *Szemző* Gyula főispán mellé titkárrá kirendelte.

Gyűlések a függetlenségi körben. Március 15-én tartotta meg a zombori függetlenségi párt és kör évi tisztújító közgyűléseit. E gyűlésekről szóló tudósításunk térszűke miatt lapunk legközelebbi számában jelenik meg.

Táncestély. A magyar védőegyesület leányszakosztálya folyó hó 14-én tartott gyűlésén elhatározta, hogy folyó hó 28-án Húsvét hétfőjén az Elefánt szálloda termeiben társasvacsorával egybekötött táncestélyt rendez. Belépőjegy személyenként 2 korona, családjegy 5 korona. Kezdeté pont 8 $\frac{1}{2}$ órakor.

Liceumi felolvasás. *Zigány* Zoltán az ismert publicista folyó hó 28-án délután 5 órakor a városháza nagytermében a zombori *Voltaire* egyesület meghívására felolvasást tart a nemzetiségi kérdésről.

Vértesi Károly Nagybecskerekén. A Sorompó országos ifjúsági iparvédő liga szombaton tartotta meg Nagybecskerekén alakuló közgyűlését nagy ünnepségek keretében. Az alakuló közgyűlésen a Magyar Védő Egyesület központját *Vértesi* Károly képviselte.

Magzatgyilkos anya. Adáról írják, hogy *Zsigrai* Péterné bűnös uton akart megszülni méhmagzatától. A hűnös manipuláció azonban nem sikerült s az asszony irtózatot kinok között meghalt. Kinlódása olyan irtózatos volt, hogy tanácsadóját sem bírta megnevezni. A zentai járásbírószág kiszallt a helyszínére s az asszonyt fölbontolták. Azt azonban, hogy minő szerrel dolgoztak, a boncolásnál megállapítani nem sikerült.

Halálozás. Özv. *Mathaisz* Sebestyenné szül. *Turner* Magdolna folyó hó 13-án életének 78-ik évében Zomborban elhunyt.

Merénylő szerelmes. Felsőkból községben *Gvosgyán* Ráda levélhordó szerelmi bánatában háromszor rálőtt *Veszelinovits* Koszta postamesterre, mert szerelmes volt a postamester leányába. A golyók célt tévesztettek. A merénylőt átadták az ujvidéki ügyészségnek.

Tolvaj zenészek. *Reiter* Ádám ujfutaki lakos csütörtök éjjelre szállást adott *Horn* Ferenc és neje vándorzenészeknek, amit azok azzal háláltak meg, hogy reggelre kelve kocsijukra 3 zsák zabot és minden érhető felpakkoltak és odábbálltak. Az ujvidéki rendőrség a tolvaj zenészeket elfogta.

Betörés a tanyán. Özvegy *Tikviczky* Antalné veresési tanyáján az elmúlt éjjel betörők jártak. A tanya kamrájából kétszáz korona értékű szerszámot és sok ruhát, élelmiszert vittek el. A csendőrség nyomozza a betörőket.

Lapszerkesztő:

Dr. BRIEDMAN ANDOR.

Előfizetési felhívás.

Március hó elsejével lapunkra új előfizetést nyitottunk.

Amikor közönségünket új előfizetésre felhívjuk, nem finandális célok lebegnek szemünk előtt; a mi lapunknak még csak másodlagosan sem az a célja, hogy bárkinek is anyagi hasznot hozzon. A mi célunk azonos azzal az ideális céllal, melyet a laptulajdonos, a függetlenségi párt maga elé tűzött és e cél: a függetlenségi eszme ápolása, terjesztése, erősítése.

Az ezen cél által megszabott kereteken belül rendületlenül a legradikálisabb szabadelvűség elveit szolgáljuk; kormánytól, hatóságoktól és egyes emberektől függetlenül küzdünk a megállás nélkül való haladásért.

A politikai irányu tevékenységünk mellett, áthatva attól a nemes feladattól, mely a magyar sajtóra hárul, kulturmissziót is akarunk teljesíteni, legfőbb gondoskodásunk tárgyát képezvén lapunk irodalmi nívójának megőrzése.

Ezekhez a nemes célokhoz kérjük az olvasó közönség támogatását!

Lapunk előfizetési ára:

Egész évre 10 K — f.
Félévre 5 K — f.
Negyedévre 3 K — f.

A „Bácsmezei Függetlenség“
kiadóhivatala.

∴ A magyar királyi államvasutak ∴
M E N E T R E N D J E .
Ervényes 1909. évi október hó 1-étől.

Budapestről indulás: reggel 7-10 (gyors), 7-45, 12-10, d. u. 1-55, 3-20 (gyors), 6-30, 10-10.

Zomborból Szabadkára reggel 5-05, 8-08 (gyors), 11-30, 4-25 (gyors) és este 8-56 órákor.

Szabadkáról Zomborba reggel 5 órákor, 10-25, délután 2-02, 6-55 (gyors) és 7 órákor.

Zomborból Gombosra reggel 6-55, 12-07, délután 3-41, 8-08 (gyors).

Gombosról Zomborba reggel 7-19 (gyors), 10-22, délután 3-31 és 7-45.

Zomborból Óbecsére 3-10 reggel, 7-51 reggel és 4-35 délután.

Óbecséről Zomborba 3-46 reggel 9-10 reggel és 2-36 délután.

Zomborból Ujvidékre reggel 2-30 és 6-51 órákor és délután 3-46 órákor.

Ujvidékről Zomborba reggel 2-07 és 7-51 órákor és délután 1-55 órákor.

Zomborból Bajára reggel 6-45 órákor, délután 12-30 és 4-23 órákor.

Bajáról Zomborba reggel 4 és 7-22 órákor és délután 1-15 órákor.

Ujvidékről Titeire reggel 6-54 és délután 5-25 órákor.

Titeiről Ujvidékre reggel 3-32 és délután 1-15 órákor.

Hegyes—Feketehegyről Palánkára reggel 7-10, délután 3-05 és 7-47 órákor.

Palánkáról Hegyes—Feketehegyre reggel 3-00, 8-18 és délután 2-35 órákor.

Szabadkáról Óbecsére reggel 4-40, 11-45 és délután 1-32 órákor.

Óbecséről Szabadkára reggel 4-10, 7-20 és délután 1-10 órákor.

Szabadkáról Bajára reggel 4-33, 10-32, délután 1-57 és 7-05 órákor.

Bajáról Szabadkára reggel 5-51, 10-05, délután 3-28 és 7-18 órákor.

Óbecséről Ujvidékre reggel 4-20, 9-45 és délután 3-45 órákor.

Ujvidékről Óbecsére reggel 4-00, 9-15 és délután 4-56 órákor.

Halasról Bácsalmásra reggel 3-56, délután 12-27 és 6-22 órákor.

Bácsalmásról Halasra reggel 3-52, déli 12 és este 8-44 órákor.

Bácsalmásról Regőcérre reggel 6-16, délután 3-30 és 8-25 órákor.

Regőcéről Bácsalmásra reggel 2-35, 9-40 és délután 6-45 órákor.

Szabadkáról Ujvidékre reggel 5-20, 10-30, délután 1-22, 4-05 és 6-48 órákor (gyors).

Ujvidékről Szabadkára reggel 4-27, 7-55 (gyors), 10-42, délután 4-29 (gyors), 7-22 órákor.

Szabadkáról Szegedre reggel 6-15 és 9-44 órákor, délután 1-47, 6-53, 8-35, 11-05 órákor.

Szegedről Szabadkára reggel 3-05, 7-48 és 11-30, délután 3-12, 4-55, 6-34, 10-20 órákor.

Szabadkáról Cserevénka—Ujgombosra 5-46 reggel, 2-20, 7-10 délután.

Ujgombos—Cserevénkáról Szabadkára 3-35, 10-40 reggel, 4-00 délután.

Szegedről Zentára 4-20 reggel, 1-35 délután.

Zentáról Szegedre 6-30 reggel, 3-30 délután.

Ujgombos—Bácsordas—Palánka 4-58, 8-56 reggel.

Ujpalánka—Bácsordas—Ujgombos 5-18 reggel, 1-10, 5-33 délután.

HIRDETÉSEK.

26—5—4

5—3

Kisebb-nagyobb házak és telkek eladóak Zomborban. Bővebb felvilágosítással szolgálhat:

KUKULA NŐVÉREK,
Bercsényi-ut 55. szám.

Kiadó! Egy SAROK-ÜZLETHELYISÉG 1910. május hó 1-re kiadó. Bővebbet a zombori iparosok önszegélyző szövetkezetének irodájában: Szt-Háromság-tér.

A magyar újságírás szenzációi!!**A NAP**

A magyar közönség legkedvesebb lapja!

A 48-as eszmény és a magyar nemzeti törekvések egyetlen hű és kéréllhetetlen szószólója.

Főszerkesztő: BRAUN SÁNDOR Felelős szerkesztő: HACSAK GÉZA

□ Naponként 125,000 példány! □
Egy szám: 2 krajcár.

A NAP előfizetési ára:

Egész évre 16 K — f. Negyedévre 4 K — f.
Félévre — 8 K — f. Egy hónapra 1 K 40 f.

FIDIBUSZ

A legkitünőbb magyar élelap!!!

Páratlan népszerűség!!

Remek szöveg. Pompás képek!
Mesésen olvasó!

Egy szám 5 krajcár.

A FIDIBUSZ előfizetési ára:

Egész évre 6 K — f.
Félévre 3 K — f.
Negyedévre 1 K 50 f.
Egy hónapra K 50 f.

Aki a „FIDIBUSZ“-ra legalább egy félévre előfizet, ingyen kapja a díszes „FIDIBUSZ - NAPTAR“-t.

Mutatványszámokat küld a kiadóhivatal:

- BUDAPEST, Rökk Szilárd-utca 9. -

A legrégebb és a legjobban értesült magyar újság az

EGYETÉRTÉS

A társadalom minden körében egyformán kedvelik. A magyar családok hírlapja.

Előfizetési ára: egy hóra 2.40 K.

Főszerkesztő: Dr. Pap Zoltán.

Szépirodalmi főmunkatárs: Eötvös Károly.

Kérjen mutatványszámot.

Nagy elterjedtsége folytán hirdetései minden iparos és kereskedő az Egyetértésben biztos eredményt ér el. Minden cikk hirdetése alkalmas, mert olvasóközönsége vegyes.

Kérjen hirdetési prospectust.

Hirdetések felvételnek

EG a legolcsóbb árak mellett EGY LAPUNK KIADÓHIVATALÁBAN Erzsébet-körút 13. sz. alatt.